

NAGY MAGYAR HIGIÉNIKUSOK VII.

Tarján Róbert, a táplálkozástudomány professzora

ONGRÁDI JÓZSEF¹, KÖVESDI VALÉRIA¹, VÉRTES LÁSZLÓ²

HORVÁTH IMRE²

¹Semmelweis Egyetem, Közegészségtani Intézet, Budapest

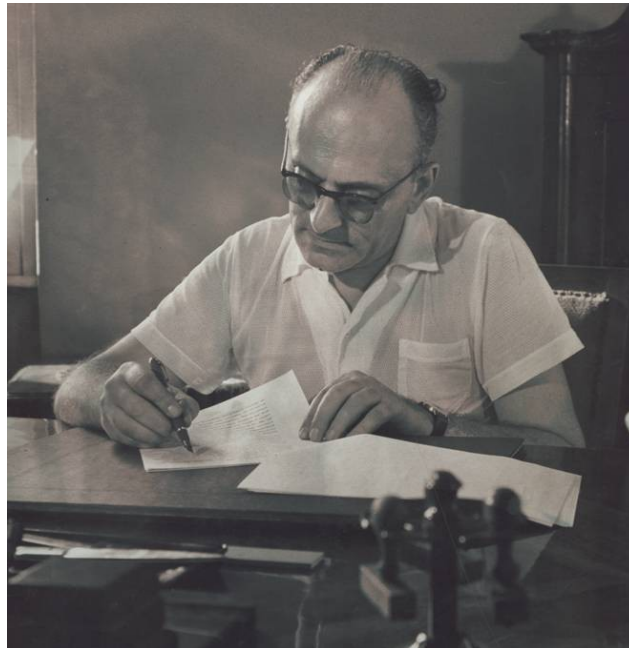
²Magyar Orvostörténelmi Társaság.

Összefoglalás: *Tarján Róbert* (Budapest, 1913. augusztus 12. -- Budapest, 1979. szeptember 1.) orvos, egyetemi tanár, az orvostudomány kandidátusa (1952), doktora (1968). 1937-ben szerezte meg orvosi oklevelét a bp.-i orvosi karon. 1937-től a Poliklinika belgyógyásza, 1946-tól az OKI Élelmezésegészségügyi Osztályának a vezetője (jogutódja az 1949-ben létesített OÉTI). 1947-ben tisztiorvosi, 1948-ban üzemorvosi, 1959-ben közegészségtani-járványtani képesítést szerzett. 1962-től az OTKI élelmezés-egészségtani tanszékének egyetemi tanára. A magyarországi diétásnővér-képzés megindításának egyik résztvevője. A Magyar Táplálkozástudományi Társaság elnöke, nyugállományba vonulása után örökös tiszteletbeli elnöke, a WHO Szakértői Tanács tagja, a FAO/WHO Codex Alimentariusnak tanácsadója.

Kulcsszavak: Néptáplálkozás, Magyar Táplálkozástudományi Társaság, Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI), élelmiszer-egészségügy, diétás-nővér képzés.

Égészségtudomány 53/3, 34-40 (2009)

Közlésre érkezett: 2009. április 18-án:

Elfogadva: 2009. április 10-én

Ongrádi József

1089, Budapest,

Nagyvárad tér 4.

tel: 36-1-210-2933/56183,

fax: 36-1-210-2954 :

e-mail: ongjozs@net.sote.hu

ongios@hotmail.com

Kitűnő tudósra, oktatóra emlékezünk. Az orvostanhallgatók szerették előadásait, szívesen hallgatták tanáruk lendületes, hatalmas tudásanyaggal, érdekesítő módon hangzó tantárgyát.

Szakmai vezető feladatkörei

- belföldön: a Magyar Táplálkozástudományi Társaság tiszteletbeli örökös elnöke,
- a Magyar Higiénikusok Társaságának alelnöke, a Magyar Tudományos Akadémia Egészségtudományi Bizottságának alelnöke,
- nemzetközileg: a Csehszlovák Purkyně Társaság tiszteletbeli tagja (1964), az Egészségügyi Világszervezet szakértői tanácsának tagja (1966-1968), az Egyesült Nemzetek Szövetsége Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete Codex Alimentarius szakértője (1962-1979), a Nemzetközi Táplálkozástudományi Unió vezetőségi tagja.

Szakképesítések

1947-ben tisztiorvosi, 1948-ban üzemorvosi, 1958-ban közegészségtani és járványtani szakvizsgát tett.

Kitüntetések, megemlékések

- Fodor József emlékérem (1960), Semmelweis Ignác emléklakett (1961), Tangl Ferenc emlékérem (1972).
- Az Orvosi Lexikon (1), amely még életében jelent meg, sajnálatosan szűkszavú szócikkét közöl: „*Tarján Róbert* (1913-): higiénikus, az orvostudományok doktora, egyetemi tanár, az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet igazgatója. A táplálék fehérjetartalmának jelentőségére, a csontosodásra, a vitaminokra vonatkozó kutatásai.”
- A Biológiai Lexikon (2) ugyancsak életében jelent meg, a leírás: „*Tarján Róbert* (1913-): orvos, egyetemi tanár, az orvostudományok doktora. Kutatási területe: a magyar néptáplálkozás, a csontosodás, a környezeti és toxikológiai ártalmak hatása a szervezetre.”
- Az Orvosok címtárának néhány adata (3): „*Tarján Róbert* dr. az Országos Közegészségügyi Intézet adjunktusa V., Szent István-park 18. oklevél Budapest. 1937. Országos Közegészségügyi Intézet, IX. Gyáli-út 4. Népelelmezéskutató osztály, Golyvakutató állomás. Vezető: dr. Sós József egyetemi nyilvános rendkívüli tanár, közegészségügyi főfelügyelő, dr. Fekete László orvos, dr. *Tarján Róbert* orvos.”
- *Dési Illés* öt kiadást megért „Népegészségtan” tankönyvében (4) az egyik fejezet sorolja „a közegészségtan, közegészségügy hazai kiválóságait”, közöttük: „*Tarján Róbert* (1913-1979) az élelmezés- és táplálkozás-egészségtan területéről.”

Az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézetről és az Élelmezésügyi Tanszékről.

Az Orvostovábbképző Intézet évkönyvet adott ki a tanszék 25 éves fennállásáról (5), ebből idézünk:

„ÉLELMEZÉSEGÉSZSÉGÜGYI TANSZÉK

A Tanszék 1962-ben létesült az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) bázisán. A magyar társadalom fejlődésével arányban, s különösen az iparfejlesztéssel együtt, megnőtt a csoportos élelmezés jelentősége. A csoportos élelmezésben előtérbe kerültek a higiéniés problémák és ezek megoldása; főképpen az ártalmak megelőzése kezdettől fogva az Intézet egyik fő feladata. Ezen kívül az Intézet napi és kutatási feladatai közé tartozik:

- az élelmiszerek összetételének, táplálkozási értékeinek vizsgálata, illetve az ehhez szükséges vizsgálati módszerek kidolgozása, továbbfejlesztése;
- a lakosság táplálkozási helyzetének és tápláltsági állapotának vizsgálata s ehhez kapcsolódóan hazai tápanyagszükségleti normák kidolgozása, módosítása;
- az élelmiszerekben előforduló, az ember egészségét veszélyeztető mikrobiológiai és vegyi anyagok kutatása, továbbá az emberi szervezetre gyakorolt hatásuk megfigyelése, határértékek kidolgozása.

Az Intézet az Egészségügyi Minisztérium országos intézete, mint ilyen részt vesz a feladatkörébe eső fejlesztési tervek döntéshozó munkálataiban, végzi a KÖJÁL-ok élelmezés-egészségügyi munkájának szakmai irányítását, segítségét és ellenőrzését.

Az Intézet első igazgatója *Tarján Róbert* dr., az orvostudományok doktora, aki ezt a feladatot az indulástól 1979-ben történt nyugállományba vonulásáig ellátta. Ugyancsak ő volt 1962-től 1979-ig a Tanszék vezető egyetemi tanára. 1979-ben az Intézet vezetésére *Tóth László* dr. igazgatóhelyettes, a Tanszék vezetésére *Czieleszky Vilmos* dr. igazgatóhelyettes kapott megbízást. A tanszék létrehozásával a továbbképző munka szervezetsége fokozódott, sokirányúvá vált, színvonala növekedett. A higiénikus orvosok képzésén túlmenően, amelyet az Intézet az Országos Közegészségügyi Intézettel és az Országos Munka- és Üzemegészségügyi Intézettel szoros együttműködésben végezett, sor kerül szakágazati továbbképzésekre is (élelmezés-mikrobiológus, toxikológus-gyógyszerész stb.). A Tanszék vezetőjét oktatási munkájában szinte az Intézet egész felsőfokú végzettségű személyzete támogatja. Az Intézet több munkatársa oktat az Egészségügyi Főiskolai Karon is, elsősorban a közegészségügyi-járványügyi ellenőrök képzésében vesznek részt.”

Életrajzi adatok (5, 6)

Tarján Róbert 1913. augusztus 13-án született Budapesten. Ugyanebben a városban kapta orvosi diplomáját 1937-ben. A méltán híres Szövetség utcai Poliklinika II. számú Belgyógyászati Osztályán kezdett dolgozni, gyakornok, majd alorvos lett. Az Orvosi Kamara adataiból (7):1942-től alorvos a lévai kórház belgyógyászati osztályán. 1943-tól 1945-ig munkaszolgálatos orvos. 1945-től az Országos Közegészségügyi Intézet Népelelmezés-kutató Osztályán dolgozott kísérletügyi adjunktusként (1), 1946-1948-ban az élelmezésegészségügyi osztály vezetője. 1949-től az akkor létesített Élelmezéstudományi Intézet szervezője, igazgatója. Az intézmény neve időközben Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet lett. *Tarján Róbert* 1962-től haláláig az Orvostovábbképző Intézet Élelmezésegészségtani Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanáraként is működött. 1979 szeptember 1-én, Budapesten halt meg.

A tudományos aktivitásáról

Az Orvostovábbképző Intézet méltatásából (5): „Sokat tett a magyar néptáplálkozás

korszerűsítéséért, a vendéglátóipar, a közétkeztetés és az élelmiszeripari tevékenység közegészségügyéért.

Az életrajzi lexikon (6) szerint: „Élelmiszer-ipari és táplálkozástudományi, elsősorban élelmiszeregészségügyi, -higiéniai és táplálkozás-élettani alapkutatásokkal foglalkozott. Alapvetően új eredményeket ért el a magyar lakosság testi fejlődése szempontjából nagy jelentőségű csontosodási zavarok éttrendi okainak feltárása terén. *Sós Józseffel* (8) elsőként mutatta ki a környezeti ártalmakat a táplálékban, ill. elsőként mutatott rá a népélelmezés higiéniai problémáira, ezzel kapcsolatban kidolgozta a központi étel-előkészítés és az ún. szabad ételválasztás elméletét. Úttörő megállapításokat tett továbbá az élelmiszeripari termékek (pl. tartósított kenyér) biológiai értékére vonatkozóan.”

Kiemelkedő személyiségekkel, tudósokkal dolgozott együtt, például az imént említett *Sós József* professzor, akadémikussal (aki rektor is volt), *Fekete László*, *Soós Aladár*, *Nikodemusz István*, *Hajós Károly* tanárokkal.

Számos előadást tartott, közleményeket, könyvfejezeteket, könyveket írt. Munkatársai cikkei jelentek meg többek között a Népegészségügy-ben, a Sportorvos-ban. Néhány téma: az anyatej vizsgálata, az olimpikonok élelmezése, a kórházi élelmezés, gyermek táplálkozás, gyógyélelmezés, közétkeztetési áruismeret, diétás szakácskönyv, élelmezéshigiéné.

Külön kiemelést érdemel a számos kiadásban megjelent tápanyagtáblázat, *Tarján Róbert* társszerzője *Lindner Károly*. Alapvető szakanyag évtizedeken át.

„1954-ben „Az éttrend és a csontosodás összefüggése, különös tekintettel a magyar nép táplálkozására” című disszertációjával az orvostudományok kandidátusa, majd 1968-ban

„A magyar néptáplálkozás - kedvező és kedvezőtlen jelenségek a magyar néptáplálkozásban” című tanulmányával az orvostudományok doktora fokozatot nyerte el.” (5).

Tarján Róbert professzorról helyettese, majd utóda, *Czieleszky Vilmos* írt necrologot (9). Születésnapként – más közlésektől eltérően – 12-ét adja meg, a közegészségtan-járványtan szakképesítés idejének pedig 1959-et. Az életrajzi adatok sorában említi, hogy *Tarján Róbert* a Szövetség utcai Poliklinikán egyúttal „a kórház diétásorvosi feladatait is ellátta.” Részt vett a diétásnővér-képzés indításában, a Vendéglátóipari Főiskola élelmezéstudományi tanszékének szervezésében. A jellemzés néhány sora: „Vezetői tekintélyét nagy tudományos felkészültsége mellett, gyakorlati humanizmusával szerezte meg: mindenkor azt tartotta szem előtt, hogy az elméleti és gyakorlati munka a bonyolult kutatásoktól a különféle táplálkozás-egészségügyi felmérésekig, meg hozza a maga konkrét eredményeit. Az eszmeiség számára egyet jelentett a morális szintű munkával, a bürokratikus akadályok elleni állhatatos küzdelemmel. Mint ember, mindenkor kész volt a hozzáfordulóknak hathatós segítséget nyújtani, különösen nagy gondot fordított a fiatalok szakmai fejlődésére.”

IRODALOM

1. Orvosi Lexikon IV. kötet. *Tarján Róbert* Akadémiai Kiadó. Budapest. 1973. p. 546.
2. Biológiai Lexikon IV. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978. pp. 251.
3. Magyar Orvosok hivatalos címtára. Budapest, 1947. pp. 65., 175.
4. *Morava E.*: A közegészségtan és a közegészségügy kialakulása Magyarországon in: *Dési I.*: (szerk.): Népegészségtan. V. kiadás Semmelweis Kiadó Budapest, 2001. p. 37.
5. *Az Orvostovábbképző Intézet* huszonöt éve (1956-1981). Budapest, 1981. p. 55.
6. Új Magyar Életrajzi Lexikon, VI. *Tarján Róbert* Budapest, 2007. p. 626.

7. Az Országos Orvosi Kamara hivatalos névjegyzéke, III. évfolyam, Budapest, 1940. pp. 5., 7., 75.
8. *Dési I., Kertai P.*: Sós József. Egészségtudomány 2008. 52/2. 29-36.
9. *CieleszkyV.*: Tarján Róbert. Orvosi Hetilap, 1979. 120. p. 3027.

Emlékállítások

Az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet főbejárati lépcsője mellett jobbra, fent látható a falon Prof. Tarján Róbert emléktáblája.

*Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, 1097 Budapest, Gyáli út 3/a
Table on the wall, beside the entrance of the National Institute for Food and Nutrition Science,
Hungary, H-1097 Budapest, Gyáli street 3/a.:*

„In memory of Prof. Róbert Tarján, the founder and first director of the institute”

Tarján Róbert érem, a Magyar Táplálkozástudományi Társaság emlékérmé. A leírást Csoma Mária „Magyar orvosi érmek katalógusa” közli (Budapest, 2000., 83. oldal):

Előlap: TARJÁN RÓBERT 1913-1979. Fej balra néző
Lent közepén beütve: BERCZ / JÁNOS
Hátlap: + SOCIETAS SCIENTIAE
NUTRITIONIS HUNGARICA Középen vésve
3 sorban DR. NOVOTNY TIBOR
/ SZÉKESFEHÉRVÁR / 1986.
/1984/, öntvény, 90 mm – Bercz János
A Tarján Róbert érem fényképe.

Rendelkezésre bocsátását az egyik kitüntetettnek, Dr. Zajkás Gábor főigazgatóh. főorvos úrnak köszönjük."

"The photograph of a medal depicting Tarján Róbert.
Making him available for one of the laureates, dr. Zajkás Gábor deputy director-general, we

say thank you for it.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők e helyen is köszönik Prof. Dr. Tompa Anna tanszékvezető egyetemi tanár, intézetigazgató, az MTA doktora, Dr. Kapronczay Katalin Ph.D. főkönyvtáros, Garai Judit osztályvezető főkönyvtáros, Bérczy Ildikó könyvtárvezető, Lázár Péterné könyvtárvezető, Kölnei Livia, Robotkáné Sütő Katalin szakkönyvtárosok, és Stercz Balázs asszisztens értékes segítségét.

JÓZSEF ONGRÁDI

Semmelweis University,
Institute of Public Health, Budapest, Hungary
H-1089, Budapest, Nagyvárad tér 4. Hungary.
+36-1-210-2933/56183 ext
fax: +36-1-210-2954
E-mail: ongjos@hotmail.com .

Valéria Kövesdi, Semmelweis University, Institute of Public Health.

. László Vértes, Hungarian Society for the History of Medicine.

. Imre Horváth, Hungarian Society for the History of Medicine.

Róbert Tarján, professor of nutritional sciences

Abstract: *Róbert Tarján* (12. August 1913, Budapest – 1. Sept. 1979, Budapest) medical doctor, PhD 1952, DSc 1968. He acquired the medical diploma at the University of Budapest in 1937. Worked as internist in the Apponyi Polyclinic after the university years and from 1945 in the Department of National Food Supply at the National Institute of Public Health (its successor from 1949 the National Institute of Food and Nutrition Science). Acquired a qualification as medical officer (1947), factory doctor (1948) and hygienist (1959). He was university professor at the Department of Nutrition Science from 1962 on. Participated in the establishing of the school of dietitians. He was the president of the Hungarian Society of Nutritional Sciences, specialist in the WHO and advisor of the FAO/WHO Codex Alimentarius.

Keywords: Public nutrition, Hungarian Society of Nutritional Sciences, National Institute of Food and Nutrition Science, nutritional healthcare, education of dietitians.
